

PROGRAMA

MÀSTER EN

INFERMERIA PSIQUIÀTRICA I SALUT MENTAL

PER LA UNIVERSITAT AUTÒNOMA DE BARCELONA

2021/2022

Responsable del programa:

Seyla De Francisco Prófumo

<u>ÍNDEX</u>	Pàg.
1. INTRODUCCIÓ I JUSTIFICACIÓ	4
2. OBJECTIUS.....	4
3. COMPETÈNCIES	5
4. DESCRIPCIÓ I ORGANITZACIÓ DEL CURS.....	5
5. METODOLOGIES DOCENTS D'ENSENYAMENT-APRENENTATGE.....	6
6. AVALUACIÓ.....	6
7. TITULACIÓ.....	8
8. PROFESSORAT.....	9
9. ADMISSIÓ.....	11
10. ORIENTACIÓ I COMUNICACIÓ.....	11
11. RECLAMACIONS I SUGGERIMENTS.....	14
12. MECANISMES DE SEGUIMENT I D'ASSEGURAMENT DE LA QUALITAT.	14
13. DESENVOLUPAMENT DEL PROGRAMA.....	14
MÒDUL/ASSIGNATURA I. INTRODUCCIÓ A LES CIÈNCIES DE LA CONDUCTA.....	14
MÒDUL/ASSIGNATURA II: TEORIES PSICOLÒGIQUES DE LA PERSONALITAT.....	17
MÒDUL/ASSIGNATURA III: CLÍNICA PSIQUIÀTRICA	20
MÒDUL/ASSIGNATURA IV INFERMERIA PSIQUIÀTRICA.....	25
MÒDUL/ASSIGNATURA V. METODOLOGIA EN INFERMERIA	29
MÒDUL/ASSIGNATURA VI: PRÀCTICUM	32
MÒDUL/ASSIGNATURA VII: TREBALL FI DE MÀSTER	35

1. INTRODUCCIÓ I JUSTIFICACIÓ

Els avenços en el camp de la investigació dels psicofàrmacs, el viure amb unes societats del "benestar" que ha fet possible poder gaudir de una xarxa assistencial que cobreix més les necessitats de les diferents malalties mentals, exigeixen per part dels professionals de la salut, una capacitat d'anàlisi, de reflexió i adaptació per fer front a les noves situacions en el sistema sanitari. Per tal de garantir que els futurs professionals puguin assolir aquestes responsabilitats, les infermeres/es han de tenir una formació específica que les/els ajudi a adquirir les eines per poder donar la millor assistència bio-psico-social, emocional i espiritual al llarg de tot el procés.

Aquest màster en infermeria psiquiàtrica i de salut mental, centrat principalment en la promoció i prevenció de la salut, en l'atenció específica a la persona amb problemes psiquiàtrics i en la rehabilitació bio-psico-social, emocional i espiritual de les persones en el procés de salut i malaltia, contribuirà a la formació d'infermers i infermeres capaços de donar les demandes que la societat mostra a l'atenció de les persones amb malalties mentals i a satisfer les necessitats de formació dels professionals interessats per la problemàtica que comporta la malaltia mental, contribuint així a que aquests donin una atenció integral i de qualitat.

2. OBJECTIUS

Contribuir a les demandes que la societat mostra a l'atenció de les persones amb malalties mentals i la de satisfer les necessitats de formació dels professionals interessats per la problemàtica que comporta la malaltia mental, contribuint així a que aquests donin una atenció integral i de qualitat.

2.1 OBJECTIUS FORMATIUS

Al finalitzar el curs, l'estudiant serà capaç de demostrar de forma verbal o per escrit i a la pràctica coneixements, habilitats i actituds per:

- Definir i analitzar les responsabilitats específiques de la infermera en l'àmbit de la Salut Mental, per actuar amb eficàcia i eficiència en l'organització i direcció de l'equip infermer.
- Elaborar, aplicar i avaluar plans de cures tenint en compte les necessitats del pacient psiquiàtric y la família, això com les característiques de l'entorn en tots el àmbits assistencials.
- Aprofundir en el desenvolupament de les relacions interpersonals malalt-família i equip de salut
- Demostrar habilitat en l'aplicació de l'entrevista psiquiàtrica.
- Utilitzar l'evidència científica en el camp de la infermeria psiquiàtrica i participar en la programació d'activitats de prevenció, que es realitzen a la població i principalment en els grups d'alt risc així com en el disseny i aplicació de plans de cures per al pacient amb problemes de salut mental.

3. COMPETÈNCIES

3.1 COMPETÈNCIES ESPECÍFIQUES

- Identificar el rol actual que exerceix la infermeria en l'atenció psiquiàtrica i salut mental, a fi de planificar, posar en pràctica i avaluar el component infermer.
- Orientar al malalt cap el coneixement de si mateix, per contribuir al seu creixement i maduració.
- Valorar la situació d'individus i grups, per planificar i posar en pràctica plans de cures infermera
- Utilitzar les relacions interpersonals d'ajuda terapèutica amb individus mentalment malalts i grups.
- Participar en el procés educatiu en matèria de salut mental amb el pacient, família, grup terapèutic i comunitat.
- Realitzar cures d'infermeria a persones amb problemes psiquiàtrics, tenint en compte patrons de conducta i diferències culturals.

3.2. COMPETÈNCIES TRANSVERSALS

- Col·laborar i integrar-se en grups i equips de treball.
- Identificar, analitzar i prendre l'opció resolutiva més adient per a donar resposta als problemes de l'àmbit professional de forma eficaç i eficient.
- Expressar-se de forma fluida, coherent i adequada a les normes establertes tant oral com escrita.
- Analitzar i sintetitzar fenòmens complexos.
- Adquirir i utilitzar els instruments necessaris per a desenvolupar una actitud crítica i reflexiva.
- Desenvolupar estratègies d'aprenentatge autònom.
- Adaptar-se de forma eficaç a noves situacions en el context canviant i dinàmic de la pràctica professional.
- Identificar, analitzar i resoldre problemes ètics en situació complexa.

4. DESCRIPCIÓ I ORGANITZACIÓ DEL CURS

S'imparteix en modalitat presencial sent l'assistència obligatòria tant a les classes teòriques com pràctiques

El percentatge d'hores presencials és del 90%.

El període lectiu és de 22 de setembre 2021 al 25 de maig de 2022 exceptuant els períodes de vacances de Nadal i Setmana Santa. L'idioma d'impartició de les classes és català/castellà.

La presentació del Treball de Fi de Màster és el 4 de maig de 2022

El període pràctic establert és de 18 d'octubre de 2021 a 11 de febrer de 2022. El pràcticum és fa de 7 a 14 hores o de 14 a 21 h, tots els dies de la setmana excepte els dimecres que s'imparteix classe teòrica.

Les pràctiques es planifiquen de manera individualitzada tenint en compte, sempre que sigui possible, les necessitats de cada estudiant. Cas que es pugui demostrar una experiència professional en l'àmbit del programa, la direcció del Centre pot reconèixer com a superades les pràctiques curriculars.

L'horari de les classes teòriques és els dimecres de 10 a 13,30 h i de 15 a 18,30 hores. Durant el curs s'informarà del dia de publicació de les actes i dels dies de revisió d'examen.

El curs té un total de 60 crèdits ECTS, dels quals 38 són teòrics, 10 corresponen al treball de fi de màster, i 12 a les pràctiques clíniques

Els objectius i continguts dels mòduls/assignatures teòrics i mòdul/assignatura pràctic es desenvolupen en consonància amb les competències generals i específiques escollides per a cada mòdul/assignatura.

5. METODOLOGIES DOCENTS D'ENSENYAMENT-APRENTATGE

En el programa queda reflectida la metodologia emprada en cada mòdul.

Classes magistrals
Seminaris
Treball en grup
Treball individual
Anàlisi de casos
Tutories
Anàlisi bibliogràfica
Audiovisuals. Pel·lícules. Cine Fòrum.
Lectura i discussió
Dramatització

6. AVALUACIÓ

Avaluació: Criteris que s'aplicaran a la part teòrica i a la part practica

Part pràctica: 30% de la nota final

Avaluació continuada per la responsable del mòdul/assignatura pràcticum, assistència a pràctiques 100% . mòdul/assignatura VI

Avaluació continuada per les infermeres/es de referència. Mòdul/assignatura VI

Tutories quinzenals. Mòdul/assignatura VI

Part teòrica: 70% de la nota final

- Examen tipus test en els mòduls/assignatures: I ; II i III. (30%)
- Feedback informal amb les activitats del dia a dia, el formal amb la participació en el forums de debat i amb la planificació d'algunes entrevistes a pacients; en els mòduls/assignatures IV i V. (10%)
- Presentació d'un treball original Mòdul/Assignatura VI . L'avaluació del treball la dura a terme el director del treball original. (30%)
- Assistència a classe mínima del 90%.
- Es tindrà en compte la participació a les classes.

La qualificació final serà la nota mitja dels exàmens amb un 30%, avaluació del pràcticum 30% i l'assistència a classe, participació forum, planificació d'algunes entrevistes amb un 10%, i presentació d'un treball original el 30% amb la nota de: excel·lent, notable, aprovat, suspens o no presentat.

L'estudiant ha de tenir superades tant la part teòrica com la part pràctica.

- **Els procediments d'avaluació seran:**

Proves objectives:

- Examen tipus test en els mòduls/assignatures: I ; II i III.

Per veure el grau d'assoliment del coneixement científic per part de l'estudiant en aquests mòduls/assignatures i que dona els fonaments a la practica assistencial.

- Feedback informal amb les activitats del dia a dia, el formal amb la participació en el fòrums de debat i amb la planificació d'algunes entrevistes a pacients; en els mòduls/assignatures IV i V.

Les entrevistes faciliten la integració de coneixements, actituds i valors, en diferents fases a desenvolupar en un període de temps predeterminat.

Permeten al estudiant incorporar el coneixement científic que dona suport a la pràctica assistencial per aproximar teoria i pràctica.

- Presentació d'un treball de fi de màster, Mòdul/assignatura VII.

Descripció

El treball de fi de Màster, consisteix en la realització d'un projecte, revisió de la literatura o revisió protocol/proposta intervenció, sota la supervisió d'un director/a o tutor/a, que apliqui i integri els coneixements adquirits al llarg dels estudis de Màster. Pot tractar sobre qualsevol tema que tingui relació amb les competències associades a la titulació.

El treball es realitza sota l'assessorament d'un tutor, designat per la coordinadora, entre el professorat del màster expert en l'àmbit temàtic del treball. El tutor del treball orientarà i seguirà la recerca de l'alumne i l'assessorarà en totes les fases fins a la redacció del document final.

El Treball s'ha de planificar de forma que pugui ésser completat per l'alumne, en el nombre d'hores corresponents als crèdits que tingui assignat en el Pla d'estudis.

Presentació

Acabat el Treball de Fi de Màster, l'alumne haurà de presentar una memòria en què quedi reflectit el treball desenvolupat. La memòria ha de ser un treball original i únic.

L'alumne presentarà en la coordinadora del màster un exemplar del Treball de Fi de Màster, que haurà de tenir el vist-i-plau del tutor/a.

Criteris d'avaluació

El treball serà presentat i defensat en sessió pública, davant un tribunal format per dos o tres professors de l'àrea (entre els quals podrà haver-hi el tutor del treball). En l'avaluació, s'hi tindran en compte els aspectes següents:

Interès del tema i originalitat
 Adequació del marc teòric i dels antecedents
 Coherència, claredat i precisió dels objectius
 Adequació de les preguntes de recerca o hipòtesis
 Adequació de la metodologia utilitzada en el disseny i el desenvolupament de l'estudi
 Aportacions al coneixement sobre el tema
 Actualitat, rellevància i adequació de la bibliografia
 Presentació i coherència global del projecte presentat
 Correcció en la redacció
 Presentació oral formal

Requisits

Fins l'aprovació de la normativa específica per a l'elaboració i presentació de treballs de fi de màster, l'estudiant ha d'aplicar la "*normativa general per a l'elaboració i presentació de treballs acadèmics*" aprovada per acord de la junta de centre, del 19 d'octubre del 2009, d'aplicació als treballs de Grau i de Postgrau. Així com també, el document "*Directrius per una conducta professional i ètica de l'estudiant EUI Hospital de la Santa Creu i Sant Pau*" , aprovat per Acord del 8 d'octubre del 2007.

Altres:

- Avaluació continuada per la responsable del mòdul pràcticum. Avaluació continuada per les infermeres/es de referència. Tutories quinzenals. Assistència mínima del 90%.
- Es tindrà en compte la participació a les classes.

La qualificació final serà: matrícula d'honor, excel·lent, notable, aprovat, suspens o no avaluable.

L'estudiant ha de tenir superades tant la part teòrica com la part pràctica.

7. TITULACIÓ

Títol propi de màster en Infermeria Psiquiàtrica i Salut Mental

Certificat EUI amb la qualificació final

8. PROFESSORAT

Abades Porcel, Mercè. Doctora per la Universitat Complutense de Madrid, Directora de l'EUI Sant Pau. Hospital de la Santa Creu i Sant Pau.

Abadia Abadia, M^aJesús. Llicenciada en Psicologia. Psicòleg Clínic. Coordinadora del Servei de Rehabilitació Comunitària Servei de Psiquiatria. Hospital de la Santa Creu i Sant Pau.

Almenta Gallego, David. Llicenciat en Medicina i Cirurgia. Especialista en Psiquiatria. Expert en intervenció familiar. Adjunt del Servei de Psiquiatria. Unitat de teràpia familiar sistèmica. Hospital de la Santa Creu i Sant Pau

Batalla Martin, David. Diplomado en Enfermería. Master en Enfermería Psiquiátrica y Salud Mental. Master en investigación enfermería. Doctorand per la URV. Centro de Salud Mental Nou Barris i Residencia Psiquiátrica PI i Molist del Hospital de la Santa Creu i Sant Pau.

Borrás i Murcia, Cecilia. Doctora en Psicologia. Màster en Comunicació Científica, Mèdica i Medioambiental. Postgrau de Diplomatura en Coaching Executiu i Personal. Presidental de l'Associació "Després del suïcidi-Associació de Supervivents (DSAS)".

Brigidi, Serena. Doctora en Antropologia de la Medicina per la Universitat Rovira i Virgili. Diploma d'estudis avançats URV. Laurea en Ciències de la educació per la Università degli Studi di Genova. Professora Departament Ciències Socials i Benestar de la Universitat de Vic.

Busquets Alibés, Ester. Doctora en Filosofia i Diplomada en Infermeria. Responsable d'Infermeria de l'Institut Borja de Bioètica, càrrec de direcció a la Universitat de Vic.

Castillon Espezel, Maite. Llicenciada en Psicologia. Psicòleg Clínic i Adjunta del Servei de Psiquiatria. Hospital de la Santa Creu i Sant Pau.

Cebrià Morales, Queralt. Diplomada en Infermeria. Infermera Especialista en Salut Mental. Doctoranda de la UAB (Departament Psiquiatria). Màster en Gestió Hospitalària i Serveis Sanitaris. Màster en Ciències de la Infermeria. Màster en Teràpia Sistèmica Familiar i de Parella. Hospital de la Santa Creu i Sant Pau.

Corripio Collado, Il·luminada. Doctora en Medicina i Cirurgia. Especialista en Psiquiatria. Adjunta del Servei de Psiquiatria. Hospital de la Santa Creu i Sant Pau.

De Diego Aldeliño, Francisco Javier. Doctor en Medicina i Cirurgia. Especialista en Psiquiatria. Adjunt del servei de Psiquiatria. Hospital de la Santa Creu i Sant Pau.

De Francisco Próximo, Seyla . Diplomada en Enfermería. Master en Enfermería Psiquiátrica y Salud Mental. Master en inteligencia Emocional en la Salud y Social. Master en Investigación en Salud Mental. Doctoranda per la UB. Profesora de la Escola Universitaria EUI-Sant Pau. Hospital de la Santa Creu i Sant Pau.

Durán-Sindreu Terol, Santiago. Llicenciat en Medicina i Cirurgia. Doctorand per la UAB. Especialista en Psiquiatria. Director de la Unitat de Conductes Addictives. Hospital de la Santa Creu i Sant Pau.

Duro Herrero, Pilar. Llicenciada en Medicina i Cirurgia. Especialista en Psiquiatria. Cap Clínic d'Unitat de Recursos Comunitaris. Hospital de la Santa Creu i Sant Pau.

Garcia Barrachina, Marina. Diplomada en Infermeria i Especialista en Salut Mental. Master en Enfermería Psiquiátrica y Salud Mental. Master en Investigación en Salud Mental. Doctoranda per la UB. Tutora de residents d'Infermeria especialistes en Salut Mental. Unitat Conductes Addictives. Hospital de la Santa Creu i Sant Pau

Garcia Ribera, Carles. Doctor en Medicina i Cirurgia. Llicenciat en Medicina i Cirurgia. Especialista en Psiquiatria. Adjunt a la Direcció del Servei de Psiquiatria.

Gómez Guijarro, Carmen. Treballadora Social. Servei de Psiquiatria. Hospital de la Santa Creu i Sant Pau.

Guardia Serecigni, Josep. Doctor en Medicina i Cirurgia. Especialista en Psiquiatria. Adjunt del Servei de Conductes Additives de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau.

Parrilla Rios, Ismael. Diplomado en Enfermería. Master en Enfermería Psiquiátrica y Salud Mental. Infermer Urgències Psiquiatria. Hospital de la Santa Creu i Sant Pau

Pascual Mateo, Juan C. Doctor en Medicina i Cirurgia. Especialista en Psiquiatria. Adjunt del Servei de Psiquiatria. Hospital de la Santa Creu i Sant Pau.

Pérez Blanco, M^aJosefa. Llicenciada en Medicina i Cirurgia. Especialista en Psiquiatria. Coordinadora de Trastorns Afectius. Hospital de la Santa Creu i Sant Pau. Professora Associada de Psiquiatria UAB.

Pérez Solà, Víctor. Doctor en Medicina i cirurgia. Especialista en Psiquiatria. Director de la Unitat de Psiquiatria. Hospital de la Santa Creu i Sant Pau. Professor associat en Psiquiatria UAB.

Pinet Ogué, Cristina. Llicenciada en Medicina i Cirurgia. Especialista en Psiquiatria. Adjunt. Unitat Conductes Addictives. Hospital de la Santa Creu i Sant Pau.

Portella Moll, Maria J. Doctora en Psicologia. Cap del Grup de Recerca en Trastorns Psiquiàtrics. Institut d'Investigació Biomèdica Sant Pau (IIB-Sant Pau). Hospital de la Santa Creu i Sant Pau. Professora associada UAB. Centro de Investigació Biomèdica en Xarxa de Salut Mental (CIBERSAM-G21)

Romero Pastor, Monica

Doctoranda per la URV. Diplomada en Infermeria. Màster en Ciències de la Infermeria. Màster en Infermeria Intensiva. Servei de Medicina Intensiva. Hospital de la Sta. Creu i Sant Pau

San Miguel Heras, Jacobo. Diplomata en Infermeria i Especialista en Salut Mental. Centre de Salut Mental Nou Barris i Residència Psiquiàtrica Pi i Molist del Hospital de la Santa Creu i Sant Pau.

Setó Bernet, Victòria. Diplomada en Infermeria. Especialista en Salut Mental. H. de Dia T. A. Hospital de la Santa Creu i Sant Pau.

Sirvent Angulo, Montserrat. Diplomada en Infermeria. Especialista en Salut Mental. Llicenciada en Humanitats. Hospital de la Santa Creu i Sant Pau

Soler Ribadiu, Joaquim. Doctor en Psicologia. Psicòleg Clínic. Adjunt del Servei de Psiquiatria. Hospital de la Santa Creu i Sant Pau.

Soriano Pacheco, José. Doctor en Medicina i Cirurgia. Especialista en Psiquiatria. Consultor S. Psiquiatria. Coordinador de la Unitat de Teràpia Familiar y del programa de Trastorns de l'alimentació. Hospital de la Santa Creu i Sant Pau. President de la Societat Catalana de Teràpia Familiar. Professor Associat de Psiquiatria UAB.

Tomé Pérez, Jose Alberto. Graduat en Infermeria i Especialista en Salut Mental. Unitat Conductes Addictives. Hospital de la Santa Creu i Sant Pau

Torres Andreu, Cristina. Graduada en Infermeria i Especialista en Salut Mental. Formació avançada en Teràpia Familiar. Terapeuta de famílies i parelles. Unitat d'Hospitalització Psiquiàtrica Parcial a Domicili. Hospital de la Santa Creu i Sant Pau

9. ADMISSIÓ

REQUISITS D'ACCÉS I PERFIL DELS ESTUDIANTS

Titulació universitària oficial / homologada o pròpia d'un mínim de 180 cr. ECTS en l'àmbit de ciències de la salut

CRITERIS DE SELECCIÓ

Titulació universitària oficial / homologada o pròpia d'un mínim de 180 cr. ECTS en l'àmbit de ciències de la salut

Currículum Vitae (resumit).

Justificació escrita de la demanda (motivació).

10. ORIENTACIÓ I COMUNICACIÓ

ORIENTACIÓ A L'ESTUDIANT

Orientació a l'inici del curs:

- Presentació del contingut del programa.
- Presentació dels objectius.
- Presentació de les competències a desenvolupar.
- Presentació de la metodologia .
- Presentació dels processos d'avaluació.
- Presentació del treball de l'estudiant.

Orientació a l'inici de les pràctiques clíniques:

- Presentació dels diferents dispositius psiquiàtrics. Accés i normes.
- Presentació del rol de l'estudiant en període de pràctiques clíniques segons document marc pràctiques clíniques de l'escola.

Orientació al final del curs

- Orientació i sortides laborals.
- Orientació formació continuada postformació
- Implicació i compromís professional.

ORIENTACIÓ I COMUNICACIÓ PROFESSORAT

S'estableixen dos moments formals de comunicació amb el professorat a banda de les trobades de tipus no formal individualment que calguin:

- A l'inici del període formatiu: presentació del programa i de les modificacions introduïdes.
- Al finalitzar el període formatiu: Presentació de la memòria, dels resultats dels aprenentatges, de les propostes per l'any vinent, de la revisió de programa i de la bibliografia.
- Lliurament enquesta al professorat col·laborador seguint recomanacions de l'AQUCAT per valorar el procés docent.

Les dades seran analitzades i constituïran l'evidència per introduir canvis per a la millora de la qualitat i innovació.

ORIENTACIÓ I COMUNICACIÓ INFERMERES DE REFERÈNCIA

- A l'inici de la formació: per presentar els objectius formatius, les tasques de la infermera de referència i l'eina d'avaluació.
- En meitat de la formació: per al seguiment dels estudiants.
- Al finalitzar la formació: per a l'avaluació del estudiants. Presentació de resultats, revisió de punts forts i punts dèbils. Lliurament enquesta per valorar l'assoliment dels objectius de la infermera de referència.

Les dades seran analitzades i constituïran l'evidència per introduir canvis per a la millora de la qualitat i innovació.

COMUNICACIÓ AMB LA RESPONSABLE

Les absències es comunicaran via correu electrònic o telèfon.

El lliurament de treballs a la responsable del curs es realitzarà via campus virtual del màster.

La comunicació amb la coordinadora es realitzarà a través del campus virtual, correu electrònic, per telèfon o personalment durant tot el curs.

Es poden concertar tutories per correu electrònic: sdefrancisco@santpau.cat

HORARI D'ATENCIÓ ESTUDIANT

Dilluns a divendres de 11:00 a 13.00h i el dia del màster.

ACTUALITZACIÓ DE CONTINGUTS

La revisió dels continguts i la bibliografia s'efectua en cada curs acadèmic.

TASQUES DE LA RESPONSABLE

- Elaboració i revisió del programa amb els professorat col·laborador: objectius, contingut, desenvolupament, metodologies, avaluació i revisió de la bibliografia.
- Programació de les activitats: classes magistrals, seminaris, tallers, pràctiques clíniques, tutories.

- Coordinació, control i manteniment dels mitjans materials i instrumentals que s'utilitzen en el curs.
- Execució dels acords establerts amb la direcció i el professorat col·laborador del curs.
- Actuar com a persona de suport amb la infermera de referència a les pràctiques de l'estudiant.
- Actuar com a tutor de l'estudiant en el període teòric i pràctic.
- Avaluar de manera continuada els aprenentatges dels estudiants en col·laboració amb les infermeres de referència i professorat col·laborador.
- Elaboració informe del curs: programació, activitats realitzades i objectius assolits.

11. RECLAMACIONS I SUGGERIMENTS

Per a qualsevol suggeriment o reclamació existeix una bústia al costat del hall a tal efecte a disposició de l'estudiant.

Així mateix, es podrà utilitzar la via directa i personal.

12. MECANISMES DE SEGUIMENT I D'ASSEGURAMENT DE LA QUALITAT

El seguiment i assegurament de la qualitat de la docència l'assumeix la coordinadora del màster, la comissió de cada màster i la comissió de Postgrau de l'EUI

La coordinadora

- Vetllar pel correcte funcionament del màster i la seva millora contínua.
- Fa una avaluació periòdica i al final del Màster on té en consideració el seguiment del professorat, les opinions dels estudiants expressades en forma d'enquesta i el seguiment d'inserció professional dels alumnes que obtenen el mestratge.
- Els alumnes avaluen els continguts, el professorat, les pràctiques, la organització i la coordinació del màster
- La coordinadora elabora l'informe de seguiment i incorpora la proposta de millores

La Comissió del Màster actua com a estructura de suport, està integrada per la coordinadora, dues professores i dos estudiants

- Vetllar per la correcta planificació dels estudis de màster i la publicació de les guies docents corresponents.
- Elaborar la documentació necessària per als processos de seguiment i acreditació del programa.
- Nomenar els tribunals d'avaluació dels treballs de fi de màster.
- Analitzar qualsevol altra incidència que sorgeixi i proposar actuacions concretes per a la seva resolució.

La Comissió de postgrau del Centre, està integrada per la directora del centre que la presideix i les coordinadores d'estudis de postgrau, els/les representants del professorat, dels estudiants i del PAS.

Vetlla pel seguiment, la millora contínua i l'acreditació dels estudis de màster del Centre. Aprovar els informes de seguiment elaborats per la coordinadora de l'estudi de màster.

La Comissió Interna de Qualitat de l'EUI- Sant Pau, es la responsable del procés de definició i concreció dels objectius transversals de Qualitat del centre. El sistema intern de qualitat (SIQ) de l'EUI- Sant Pau s'ha elaborat tenint en compte el Reial Decret 1393/2007, les directrius marcades per AUDIT i les recomanacions i bones pràctiques del SIQ de la UAB. Esta especificats en els documents: a) Manual del Sistema Intern de Qualitat i b) Manual de processos del SIQ

L'estudiant al finalitzar el curs farà una avaluació de:

- Programa
- Objectius
- Professorat
- Pràctiques
- Metodologia de l'aprenentatge
- Metodologia de l'avaluació
- Suport tutorial

Les dades seran analitzades i constituïran l'evidència per introduir canvis per a la millora de la qualitat i innovació.

13. DESENVOLUPAMENT DEL PROGRAMA

MODUL/ASSIGNATURA I : Introducció a les ciències de la conducta.

MODUL/ASSIGNATURA II : Teories psicològiques de la personalitat.

MODUL/ASSIGNATURA III : Clínica psiquiàtrica.

MODUL/ASSIGNATURA IV : Infermeria psiquiàtrica.

MODUL/ASSIGNATURA V : Metodologia en infermeria.

MODUL/ASSIGNATURA VI : Pràcticum

MODUL/ASSIGNATURA VII : Treball fi de màster

FITXA MODUL I

1. IDENTIFICACIÓ

Nom del màster:	Infermeria psiquiàtrica i salut mental	Any: 2021/2022
Nom del mòdul/assignatura: I	Introducció a les ciències de la conducta	
Professorat:	M. Castellón	

2. DESCRIPCIÓ I JUSTIFICACIÓ

En aquest mòdul/assignatura s'estudia la psicologia i conducta humana, i els diferents tipus de personalitat, que ens donarà les eines per poder tenir cura de persones amb problemes psicològics i conductuals.

3. OBJECTIUS ESPECÍFICS

Identificar els elements fonamentals de la conducta humana i profunditzar en el comportament humà i les seves motivacions.

Profunditzar en la influència de l'aprenentatge i la maduració en el procés de desenvolupament i en el coneixement de les fases cognitiva, afectiva i psicomotor del nen.

Analitzar la metodologia dels sistemes de mediació dels aspectes objectivament quantificables de la conducta humana.

4. CONTINGUTS

Mòdul/Assignatura I	Introducció a les ciències de la conducta			
	Crèdits ECTS	Descripció continguts	Professorat	Caràcter
Tipus de personalitat	1,5	Coneixement dels diferents tipus de personalitat, des de la teoria dinàmica	Maite Castellón	Obl.
Comportament humà	1,5	Aspectes bàsics de la teoria dinàmica de la personalitat: <ul style="list-style-type: none"> • Estructura psíquica de la personalitat • Nivells de consciència Introducció als mecanismes de defensa		
Característiques psicològiques dels trastorns mentals	1,5	Estudi del comportament humà. Característiques de l'adolescència. Entre la progressió i la regressió. Conductes defensives més freqüents.		
Aspectes psicològics més rellevants dels trastorns neuròtics	1,5	Aspectes que poden incidir en el comportament humà Característiques psicològiques dels trastorns mentals, neuròtics, psicòtics, límits i psicopaties.		

		Aspectes psicològics més rellevants dels trastorns neuròtics: <ul style="list-style-type: none"> • Neurosi d'ansietat • Neurosi obsessiu-compulsiva • Neurosi histèrica 		
--	--	--	--	--

5. COMPETÈNCIES A DESENVOLUPAR

5.1. Competències específiques

- Orientar al malalt cap el coneixement de si mateix, perquè contribueixi al seu creixement i maduració.
- Utilitzar les relacions interpersonals d'ajuda terapèutica amb individus mentalment malalts i grups.
- Realitzar cures d'infermeria a persones amb problemes psiquiàtrics, tenint en compte patrons de conducta i diferències culturals.

5.2. Competències transversals

- Analitzar i sintetitzar fenòmens complexos
- Identificar, analitzar i prendre l'opció resolutiva més adient per a donar resposta als problemes de l'àmbit professional de forma eficaç i eficient

6. METODOLOGIES DOCENTS

Tipus d'activitat	Descripció
Activitats presencials	Exposició magistral a classe Treball en grup Treballar la matèria S'exposen casos clínics i es treballen en grup
Activitats no presencials	Treball individual i consulta bibliogràfica

7. AVALUACIÓ

Procediment	Competències i criteris	<u>Pes %</u>
Examen tipus test	Tipus de preguntes que contemplen tota la matèria	30%
Assistència mínima del 90%	És important per seguir la dinàmica del curs	30%
Es tindrà en compte la participació a les classes	Enriqueix la dinàmica del curs i l'aprenentatge individual	40%

8. BIBLIOGRAFIA

CODERCH J. *Psiquiatria Dinàmica*.

AMERICAN PSYCHIATRIC ASSOCIATION (2014). DSM-5: Manual Diagnòstico Y Estadístico De Los Trastornos Mentales. 5a ed. Madrid [etc.]: Editorial Médica Panamericana.

GRADILLAS V. (1992). *Arte i tècnica de la entrevista psiquiàtrica*. Barcelona. JIMS.

IRVIN;D: YALOM (1994). *El dia en que Nietzsche lloró*. Barcelona: EMECÈ

HAYNAL A, PASINI W. (1978). *Abrégé de Medicine Psychosomatique*. París. Masson.

MALUGANI M. (1992). *Psicoterapias Breves*. Barcelona. Herder.

MARTINEZ A. (1973). *Patología psicósomàtica en la clínica mèdica y psicològica*. Barcelona. Editorial Científico-Médica.

MC KAY M, DAVIS M, FRANNING P. (1985). *Técnicas cognitivas para el tratamiento del estrés*. Martínez Roca. Barcelona.

MOPRRISON MICHELLE;RN;BSN;MHS;FNP. (2004). *Fundamentos de enfermeria en Salud Mental*. Edit. ELSEVIER. Madrid

PERRIS C. (1976). *Study of cicloïd psychoses*. Acta Psych. Sacnd. Suppl. 253.

ROSSE R, GIESEA A, DEUTSCH S, MORI J. (1992). *Pruebas de laboratorio para el diagnóstico en Psiquiatría*. Barcelona. Grass.

RUIZ C. (1976). *Manual de Psicología Médica y Psicopatología*. Barcelona. Toray.

TALBOTT J, HALES R, YUDOFKY. (1989). *Tratado de Psiquatría*. Ed. Ancora. Barcelona.
WUITTAKER JAMES O. (1970). *Psicologia*. 2ª Edición. Edit. Interamericana.

FITXA MODUL II

1. IDENTIFICACIÓ

Nom del màster:	Infermeria psiquiàtrica i salut mental	Any: 2021/2022
Nom del mòdul/assignatura II	Teories psicològiques de la personalitat	
Professorat:	Abades,M., Abadia, MªJ, Batalla, D., De Francisco S., Duro, P., Gómez C., Sirvent, M., Associacions Salut Mental.	

2. DESCRIPCIÓ I JUSTIFICACIÓ

En aquest mòdul/assignatura s'estudien els fonaments psicològics de la personalitat, l'autoconeixement, dinàmica de grup, el concepte de salut i malaltia, models d'intervenció a la comunitat, l'entrevista psicològica i psiquiàtrica aplicada a la infermeria, per poder explorar la psicologia humana i reconèixer quan hi ha situacions de crisi i poder actuar.

3. OBJECTIUS ESPECÍFICS

Identificar els canvis que s'han produït en els conceptes de salut i malaltia mental a través d'una anàlisi socioantropològica de la nostra comunitat.

Identificar les variacions del comportament humà i saber intervenir a nivell individual, familiar o grups comunitaris, aplicant els diferents nivells de prevenció. Conèixer el significat de les crisis vitals i situacionals.

4. CONTINGUTS

Mòdul/Assignatura II	Teories psicològiques de la personalitat			
	Crèdits ECTS	Descripció continguts	Professorat	Caràcter
Relacions interpersonals.	1,5	Significat i comprensió del comportament Coneixement d'un mateix Comunicació Entrevistes	Maite Castellón Montserrat Sirvent S.De Francisco	Obl.
Psicoteràpia de grup	1	Psicoteràpia de grup	S.De Francisco	
Relació interpersonal d'ajuda.	1	Atenció d'infermeria en els 3 nivells de prevenció Variacions del comportament. Relació un a un. Relació terapèutica.	Pilar Duro David Batalla M ^a Jesús Abadia Mecè Abades	
Resolució de crisi.	1	Factors d'equilibri. Esdeveniments vitals estressants. Tipus de crisi. Valoració. Models d'intervenció.	s. De Francisco	
Rol de cultura en la salut i malaltia mental.	0,5	Rol de cultura en la salut i malaltia mental	M. Sirvent S. De Francisco Maite Castellón	
Psicometria	0,5	Psicometria	Carmen Gómez	
Recursos Socials	0,5	Recursos Socials i Salut Mental		

5. COMPETÈNCIES A DESENVOLUPAR

5.1. Competències específiques

- Orientar al malalt cap el coneixement de si mateix, per contribuir al seu creixement i maduració.
- Utilitzar les relacions interpersonals d'ajuda terapèutica amb individus mentalment malalts i grups.
- Participar en el procés educatiu en matèria de salut mental amb el pacient, família, grup terapèutic i comunitat.

5.2. Competències transversals

- Col·laborar i integrar-se en grups i equips de treball.
- Adquirir i utilitzar els instruments necessaris per a desenvolupar una actitud crítica i reflexiva.
- Desenvolupar estratègies d'aprenentatge autònom.

6. METODOLOGIES DOCENTS

Tipus d'activitat	Descripció
Activitats presencials	Exposició magistral a classe Treball en grup S'exposen casos clínics i es treballen en grup Les imatges juguen un paper important en l'aprenentatge
Activitats no presencials	Treball individual i consulta bibliogràfica

7. AVALUACIÓ

Procediment	Competències i criteris	Pes %
Examen tipus test	Tipus de preguntes que contempen tota la matèria treballada en el temari	30%
Assistència mínima del 90%	És important per poder seguir la dinàmica del curs.	30%
Es tindrà en compte la participació a classe	Enriqueix la dinàmica del curs i l'aprenentatge individual.	40%

8. BIBLIOGRAFIA

ANGUERA DE SOJO I. (1988). *Medicina Psicosomática*. Barcelona. Doyma.

AYUSO JL. (1988). *Transtornos de angustia*. Barcelona. Martínez Roca.

AYUSO JL, CALVÉ A. (1976). *La psiquiatria en el Hospital General*. Madrid. Ed. Paz Montalvo.

GRADILLAS V. (1992). *Arte i técnica de la entrevista psiquiátrica*. Barcelona. JIMS.

HAYNAL A, PASINI W. (1978). *Abrégé de Medicine Psychosomatique*. París. Masson.

KAPLAN G. (1981). *Principios de Psiquiatria Preventiva*. Buenos Aires. Paidós.

MALUGANI M. (1992). *Psicoterapias Breves*. Barcelona. Herder.

MC KAY M, DAVIS M, FRANNING P. (1985). *Técnicas cognitivas para el tratamiento del estrés*. Martínez Roca. Barcelona.

NISSEN G. (1991). *Transtornos psíquicos en la infancia y en la juventud*. Barcelona. Herder.

SAINZ J. (1993) *La Ansiedad*. Barcelona. EMEKA

TALBOTT J, HALES R, YUDOFKY. (1989). *Tratado de Psiquiatria*. Ed. Ancora. Barcelona.

<u>FITXA MÒDUL III</u>
----

1. IDENTIFICACIÓ

Nom del màster:	Infermeria psiquiàtrica i salut mental	Any: 2021/2022
Nom del mòdul/assignatura III:	Clínica psiquiàtrica.	
Professorat:	Pérez, V. , Pérez, J., , Corripio, I., De Diego J., Duran-Sindreu S., Guardia J., Pinet C., P. Duro., Soriano J., Solé, J., L., Pascual J.C., Borrás, C., Garcia Ribera C., Almenta D..	

2. DESCRIPCIÓ I JUSTIFICACIÓ

Estudi de la història de la psiquiatria, epidemiologia, corrents conceptuals, mètodes d'exploració psicopatològica general, clínica psiquiàtrica i terapèutica psiquiàtrica, per poder tenir cura de persones amb problemes psicològics i conductuals.

3. OBJECTIUS ESPECÍFICS

Profunditzar en el comportament dels trastorns psíquics, de la psicopatologia, de les diverses terapèutiques psiquiàtriques que existeixen en l'actualitat i identificar-les.

Promoure la salut mental, tant dels usuaris de la sanitat, com dels professionals de la salut. Aplicar amb eficàcia els coneixements adquirits.

4. CONTINGUTS

Mòdul/Assignatura III	Clínica psiquiàtrica				
	Crèdits ECTS	Descripció continguts	Professorat	Caràcter	
Evolució històrica de la psiquiatria.	0,5	Historia de la psiquiatria.	E. Álvarez	Obl.	
Epidemiologia dels trastorns mentals.	0,5	Epidemiologia dels trastorns mentals.	J. Pérez		
Corrents conceptuals i metodològiques en psiquiatria.	0,5	Models conceptuals en psiquiatria.	V. Pérez		
Mètodes d'exploració psicopatològica.	0,5	Mètodes d'exploració psicopatològica	V. Pérez		
Psicopatologia general.	0,5	Psicopatologia general.	V. Pérez		
Descripció dels diferents trastorns mentals segons CIE-10, DSM IV.	7,5	Trastorns mentals: <ul style="list-style-type: none"> • Mentals orgànics. • Psicòtics. • Trastorn delirant • Afectius. • Ansietat. • Ús d'alcohol i altres substàncies psicoactives. • Tabac • Alcoholisme • Atenció a les Drogodependències a Catalunya. • Patologia Dual • Psicossomàtics. • Sexuals. • Personalitat. • Inici en la infància i en l'adolescència. TLP. • Psiquiatria geriàtrica. • Conducta alimentària. • Conducta suïcida. 	Josefa Pérez I. Corripio J. De Diego J. De Diego J. Pérez S. Duran-Sindreu C. Pinet J. Guardia P. Duro		
Terapèutica psiquiàtrica					P. Duro
					J. Soriano J. De Diego J.C. Pascual J. C. Pascual J. C. Pascual J. Pérez
					J. Soriano V. Pérez
					C. Borrás I. Corripio
		Terapèutica psiquiàtrica:			

		<ul style="list-style-type: none"> • Tractaments biològics. • Psicofarmacologia. 	J. Pérez C. Garcia Ribera	
		Psicoteràpies: <ul style="list-style-type: none"> • Individuals • Teràpies familiars. • Teràpies conductuals • Teràpies cognitives. • Socioteràpies. 	J. Soler J. Soriano J. Solé J. Solé	

5. COMPETÈNCIES A DESENVOLUPAR

5.1. Competències específiques

- Realitzar cures d'infermeria a persones amb problemes psiquiàtrics, tenint en compte patrons de conducta i diferències culturals.

5.2. Competències transversals

- Col·laborar i integrar-se en grups i equips de treball
- Adaptar-se de forma eficaç a noves situacions en el context canviant i dinàmic de la pràctica professional.
- Adquirir i utilitzar els instruments necessaris per a desenvolupar una actitud crítica i reflexiva.

6. METODOLOGIES DOCENTS

Tipus d'activitat	Descripció
Activitats presencials	Exposició magistral a classe S'exposen casos clínics i es treballen en grup Les imatges juguen un paper important en l'aprenentatge
Activitats no presencials	Treball individual i consulta bibliogràfica

7. AVALUACIÓ

Procediment	Competències i criteris	Pes %
Examen tipus test	Tipus de preguntes que contempnen tota la matèria treballada en el temari	30%
Assistència mínima del 90%	És important per poder seguir la dinàmica del curs.	30%
Es tindrà en compte la participació a classe	Enriqueix la dinàmica del curs i l'aprenentatge individual.	40%

8. BIBLIOGRAFIA

ABELLA D. (1981). *Psiquiatria Fonamental*. Edicions 62. Barcelona.

AMERICAN PSYCHIATRIC ASSOCIATION (2014). *DSM-5: Manual Diagnóstico Y Estadístico De Los Trastornos Mentales*. 5a ed. Madrid [etc.]: Editorial Médica Panamericana.

ANDREASEN NC. (1990). *Schizophrenia: Positive and negative symptoms and syndromes*. Basel. Karger.

ANGUERA DE SOJO I. (1988). *Medicina Psicosomática*. Barcelona. Doyma.

AYUSO JL. (1988). *Transtornos de angustia*. Barcelona. Martínez Roca.

AYUSO JL, CALVÉ A. (1976). *La psiquiatría en el Hospital General*. Madrid. Ed. Paz Montalvo.

BARBIZET J, DUIZABO P. (1978). *Manual de neuropsicología*. Barcelona. Toray-Masson.

BECH P, KASTRUP M, RAFAELSEN OJ. (1988). *Breve compendio de las escalas de evaluación para los estados de ansiedad, depresión, manía y esquizofrenia con los síndromes correspondientes en el DSM-III*. Acta Psychiat. Scand. 326,73, Suppl. (ed. española: Espaxs, 1988).

BERNARD P, TROUVÉ S. (1977). *Sémiologie psychiatrique*. Paris. Masson.

BERNARDO M, CASAS R. *Història de la psiquiatria catalana*. Publicacions. Edicions Universitat de Barcelona.

BLEULER M. (1978). *The schizophrenia disorders. Long term patient and family studies*. New Haven: Yale University Press.

BOLBES J. (1995). *Salud Mental: Psicopatología*. Ed. Síntesis.

BURROWS GD, NORMAN TR, RUBINSTEIN G. (1986) *Handbook of studies on schizophrenia* (2 vols.). Amsterdam. Elsevier.

CASEN NH. (1994) *Psiquiatría de Enlace en el Hospital General*. 3ª Edición. Madrid. Diaz de Santos.

CODERCH J. *Psiquiatria Dinàmica*.

COLODRÓN A. (1983). *Las Esquizofrenias*. Madrid. Siglo XXI editores

FOUCAULT, M. (1985). *Historia de la locura en la época clásica*. Madrid: Fondo de Cultura económica.

GOFFMAN;E: (1987). *Internados. Ensayos sobre la situación social de los enfermos mentales*. Buenos Aires, Madrid: AMORROTU-MURGUIA

GONZALES E. (1993). *Psicofarmacología aplicada. Neurobioquímica básica y terapéutica farmacológica de los síndromes psiquiátricos*. 2ª edición. Barcelona. Organon Española S.A.

- HACKETT PT, CASSEMM NH. (1987). *Massachusetts General Hospital Handbook of General Hospital Psychiatry*. 2ª ed. Littleton PSG Publinsing. Ed. española febrero 1994. Madrid. Diaz Santos.
- IRVIN;D: YALOM (1994). *El dia en que Nietzsche lloró*. Barcelona: EMECË
- HAYNAL A, PASINI W. (1978). *Abrégé de Medicine Psychosomatique*. París. Masson.
- JOHNSON;B: (1999). *Enfermería psiquiátrica y de salud mental. Conceptos básicos*. Madrid: Mcgraw-hill interamericana.
- HILLER, SWILLER. *Psicoterapia de grupo en la práctica clínica*. Manual Moderno.
- JASPERS K. (1959). *Psicopatología general*. Buenos Aires. Beta
- JUNQUE C, JURADO MA(1994). *Envejecimiento y demencias* Barcelona. Martínez Roca.
- KAPLAN G, SADOCK B. (1991). *Psiquiatría Clínica*. Colección Manuales Médicos. Ed. Médica Hispano Americacna. Argentina.
- KAPLAN H, SADOCK B. (1993). *Manual de farmacoterapoa en psiquiatría*. Buenos Aires. Waverly Hispanica S.A.
- KAPLAN G. (1981). *Principios de Psiquiatría Preventiva*. Buenos Aires. Paidós.
- KAPLAN H, SADOCK B. (1994). *Synopsis of psychiatry. Behavioral sciences clinical psychiatry*. Seventh edition. Baltimore, Ed. Williams and Wilkins.
- LARGER;F;LÓPEZ;F: (2002). *Manual de drogodependencias para profesionales de la salud*. Barcelona: Libreria Universitaria, S: L. Ediciones.
- LEMPERIÈRE T, FÉLINE A. (1989). *Manual de Psiquiatría*. Barcelona. Toray Masson.
- LIDDLE P, BARNES T, MORRIS D et al. (1989). *Three syndromes in chronic schizophrenia*. Brit. J. Psychiat. 155, suppl. 7: 119-122.
- MALUGANI M. (1992). *Psicoterapias Breves*. Barcelona. Herder.
- MARTINEZ A. (1973). *Patología psicósomática en la clínica médica y psicológica*. Barcelona. Editorial Científico-Médica.
- MC KAY M, DAVIS M, FRANNING P. (1985). *Técnicas cognitivas para el tratamiento del estrés*. Martínez Roca. Barcelona.
- MCKINNON R, MICHELS R. (1973). *Psiquiatría clínica aplicada*. México D.F. Interamericana.
- MONEDERO C. (1973). *Psicopatología general*. Madrid. Biblioteca Nueva.
- MONTGOMERY S. (1992). *Ansiedad y Depresión*. Petersfield. Wrightson Biomedical Publishing Ltd.
- MOPRRISON MICHELLE;RN;BSN;MHS;FNP. (2004). *Fundamentos de enfermería en Salud Mental*. Edit. ELSEVIER. Madrid
- NISSEN G. (1991). *Transtornos psíquicos en la infancia y en la juventud*. Barcelona.Herder.

- OMS-SCAN. (1992). *Cuestionarios para la evaluación clínica en neuropsiquiatría*. Ginebra.
- PASNAU R. (1988). *Consulation-liaison psychiatri: Progress, problems, and prospects*. Psychosomatics. 29: 4-15.
- PAYKEL ES. *Contribution of life events to causation of psychiatric illness*. Psychological Med. 1978; 8: 245-253.
- PERRIS C. (1976). *Study of cicloid psychoses*. Acta Psych. Sacnd. Suppl. 253.
- RIGOL A, GUALDE M. *Enfermería de salud mental y psiquiátrica Serie Manuales de Enfermería*. Edit. Salvat.
- ROJO J, VALLEJO J. (1994). *Terapia electroconvulsiva*. Barcelona. Científicas y Técnicas.
- ROSSE R, GIESEA A, DEUTSCH S, MORI J. (1992). *Pruebas de laboratorio para el diagnóstico en Psiquiatría*. Barcelona. Grass.
- RUIZ C. (1976). *Manual de Psicología Médica y Psicopatología*. Barcelona. Toray.
- SAINZ J. (1993) *La Ansiedad*. Barcelona. EMEKA.
- SALZBERGER I, WITTEMBERG. *La relación asistencial*. Buenos Aires. Amorrortu Editores.
- SARRÓ B, DE LA CRUZ C. (1991). *Los suicidios*. Barcelona. Martínez Roca.
- SCHARFETTER C. (1979). *Introducción a la psicopatología general*. 2ª ed. Madrid. Morata.
- SCHNEIDER K. (1970). *Patopsicología clínica*. 3ª ed. Madrid. Paz Mont 62 SEYLE H. (1976). *The stress of life*. Mc Graw-Hill.
- SHIVES, L. R.(2007). *Enfermería psiquiátrica y de salud mental. Conceptos básicos*. Madris: McGraw-Hill interamericana.
- STUART-STUDEEN. *Enfermería Psiquiátrica*. Interamericana McGraw-Hill.
- TALBOTT J, HALES R, YUDOFKY. (1989). *Tratado de Psiquiatría*. Ed. Ancora. Barcelona.
- VALLEJO J. (1988). *Estados obsesivos*. Barcelona. Salvat.
- VALLEJO J. (2006). *Introducción a la psicopatología y la psiquiatría*. 6ª Edición. Barcelona. Salvat Editores S.A.

<u>FITXA MÒDUL IV</u>
----

1. IDENTIFICACIÓ

Nom del màster:	Infermeria Psiquiàtrica i Salut Mental	Any: 2021/2022
Nom del mòdul/assignatura IV:	Infermeria psiquiàtrica	
Professorat:	Batalla D., Busquets E., De Francisco S., Garcia M., Cebrià Q., Parrilla, I., Setó V., Sirvent, M., San Miguel J., Brigidi, S., Tomé, A., Torres, C.	

2. DESCRIPCIÓ I JUSTIFICACIÓ

Estudi de la història de la infermeria psiquiàtrica, desenvolupament de les cures d'infermeria en el malalt mental, aprendre a defensar per defensar-se, coneixement i aplicació de la terapèutica en psiquiatria, estudi de l'ètica aplicada al malalt mental.

3. OBJECTIUS ESPECÍFICS

Demostrar els coneixements necessaris per oferir les cures d'infermeria psiquiàtrica en els diferents àmbits d'actuació. Utilitzar metodologia científica per reconèixer i investigar els problemes i necessitats.

Descriure les normes legals en allò referent a les cures al malalt psíquic dins del marc de l'ètica professional.

4. CONTINGUTS

Mòdul/Assignatura IV	Infermeria psiquiàtrica			
	Crèdits ECTS	Descripció continguts	Professorat	Caràcter
Historia i evolució de la infermeria psiquiàtrica.	0,5	S'adquireixen coneixements d'història de la infermeria psiquiàtrica.	M. Sirvent	Obl.
Models d'assistència psiquiàtrica i salut mental.	0,5	S'estudien els models d'assistència en infermeria psiquiàtrica i salut mental	M. Sirvent S. De Francisco	
Definició de funcions i criteris d'assistència.	0,5	Es defineixen les funcions i criteris assistencials.	M.Sirvent	
Valoració d'inferm.	0,5	Valoració d'infermeria	S. De Francisco	

psiquiàtrica.		psiquiàtrica.		
Prevenció.	0,5	S'estudien els programes de prevenció.	S. De Francisco	
Rehabilitació.	0,5	S'estudien els programes de rehabilitació.	D. Batalla C. Torres	
Accions d'infermeria psiquiàtrica (cures d'inf. psiquiàtrica).	4,5	Atenció d'infermeria al malalt psiquiàtric.	S. De Francisco V. Seto M. Garcia Q. Cebrià J. San Miguel I. Parrilla A. Tomé	
Aplicació de les diverses terapèutiques psiquiàtriques.	0,5	Conèixer i aplicar les diferents terapèutiques en psiquiatria.	C. Torres V. Seto S. De Francisco	
Ètica i psiquiatria.	0,5	L'ètica en la psiquiatria.	E. Busquets	
Legislació i psiquiatria.	0,5	Les lleis i legislació en la psiquiatria		
Gènere i Salut Mental	0,5	Gènere i Salut Mental	S. De Francisco S. Brigidi	
Garantia de qualitat	0,5	Aspectes de qualitat assistencial.	S. De Francisco	

5. COMPETÈNCIES A DESENVOLUPAR

5.1. Competències específiques

- Identificar el rol actual que exerceix la infermeria en el programa de psiquiatria i salut mental, a fi de planificar, posar en pràctica i avaluar el component d'infermeria.
- Utilitzar les relacions interpersonals d'ajuda terapèutica amb individus mentalment malalts i grups.
- Participar en el procés educatiu en matèria de salut mental amb el pacient, família, grup terapèutic i comunitat.
- Realitzar cures d'infermeria a persones amb problemes psiquiàtrics, tenint en compte patrons de conducta i diferències culturals.
- Orientar al malalt cap el coneixement de si mateix, per contribuir al seu creixement i maduració.

- Valorar la situació d'individus i grups, per planificar i posar en pràctica plans de cures infermera

5.2. Competències transversals

- Col·laborar i integrar-se en grups i equips de treball.
- Identificar, analitzar i prendre l'opció resolutiva més adient per a donar resposta als problemes de l'àmbit professional de forma eficaç i eficient.
- Analitzar i sintetitzar fenòmens complexos.
- Adquirir i utilitzar els instruments necessaris per a desenvolupar una actitud crítica i reflexiva.
- Desenvolupar estratègies d'aprenentatge autònom.
- Adaptar-se de forma eficaç a noves situacions en el context canviant i dinàmic de la pràctica professional.
- Identificar, analitzar i resoldre problemes ètics en situació complexa.

6. METODOLOGIES DOCENTS

Tipus d'activitat	Descripció
Activitats presencials	Exposició magistral a classe Treball en grup S'exposen casos clínics i es treballen en grup Les imatges juguen un paper important en l'aprenentatge Es realitzen tutories Es realitzen anàlisis bibliogràfiques Es fan escenificacions de casos
Activitats no presencials	Treballar individual i consulta bibliogràfica

7. AVALUACIÓ

Procediment	Competències i criteris	Pes %
Presentació de treball original	Treball original	30%
Assistència mínima del 90%	És important per poder seguir la dinàmica del curs.	30%
Es tindrà en compte la participació a classe	Enriqueix la dinàmica del curs i l'aprenentatge individual.	40%

8. BIBLIOGRAFIA

BERNARDO M, CASAS R. *Història de la psiquiatria catalana*. Publicacions. Edicions Universitat de Barcelona.

BOLBES J. (1995). *Salud Mental: Enfermería Psiquiátrica* Ed. Síntesis.

CASEN NH. (1994) *Psiquiatría de Enlace en el Hospital General*. 3ª Edición. Madrid. Diaz de Santos.

COOK JS, FONTAINE KL. *Enfermería Psiquiátrica*. Interamericana McGraw-Hill.

DSM - III - R. Barcelona. Masson.

FOUCAULT, M. (1985). *Historia de la locura en la época clásica*. Madrid: Fondo de Cultura económica.

GOFFMAN;E: (1987). *Internados*. Ensayos sobre la situación social de los enfermos mentales. Buenos Aires, Madrid: AMORROTU-MURGUIA

GRADILLAS V. (1992). *Arte i técnica de la entrevista psiquiátrica*. Barcelona. JIMS.

JOHNSON;B: (1999). *Enfermería psiquiátrica y de salud mental*. Conceptos básicos. Madrid: McGraw-hill interamericana.

JASPERS K. (1959). *Psicopatología general*. Buenos Aires. Beta

LARGER;F;LÓPEZ;F: (2002). *Manual de drogodependencias para profesionales de la salud*. Barcelona: Librería Universitaria, S: L. Ediciones.

MOPRRISON MICHELLE;RN;BSN;MHS;FNP. (2004). *Fundamentos de enfermería en Salud Mental*. Edit. ELSEVIER. Madrid

RIGOL A, GUALDE M. *Enfermería de salud mental y psiquiátrica* Serie Manuales de Enfermería. Edit. Salvat.

ROJO J, VALLEJO J. (1994). *Terapia electroconvulsiva*. Barcelona. Científicas y Técnicas.

SAINZ J. (1993) *La Ansiedad*. Barcelona. EMEKA.

SALZBERGER I, WITTEMBERG. *La relación asistencial*. Buenos Aires. Amorrortu Editores.

SHIVES, L. R.(2007). *Enfermería psiquiátrica y de salud mental*. Conceptos básicos. Madrid: McGraw-Hill interamericana.

STUART-STUDEEN. *Enfermería Psiquiátrica*. Interamericana McGraw-Hill.

TALBOTT J, HALES R, YUDOFKY. (1989). *Tratado de Psiquiatría*. Ed. Ancora. Barcelona.

TIZÓN J. *Psicología basada en la relación*. Ed. Hora. Barcelona.

<u>FITXA MÒDUL V</u>
----

1. IDENTIFICACIÓ

Nom del màster:	Infermeria Psiquiàtrica i Salut Mental	Any: 2021/2022
Nom del mòdul/assignatura V:	Metodologia en Infermeria	
Professorat:	Abades, M., De Francisco, S., Busquets, E., Portella M., Romero M.	

2. DESCRIPCIÓ I JUSTIFICACIÓ

Treballar aspectes de la gestió en salut mental, metodologia quantitativa i qualitativa a la pràctica d'infermeria, models d'infermeria psiquiàtrica i d'educació sanitària.

3. OBJECTIUS ESPECÍFICS

Aplicar la metodologia d'investigació en el desenvolupament del treball pràctic.

Identificar els coneixements necessaris per l'administració dels serveis d'infermeria i demostrar els coneixements necessaris per impartir educació sanitària.

4. CONTINGUTS

Mòdul/Assignatura V	Metodologia en infermeria			
	Crèdits ECTS	Descripció continguts	Professorat	Caràcter
Models conceptuals en Infermeria.	1,5	Teories i models que configuren la pràctica d'infermeria.	S. De Francisco	Obl.
Metodologia i investigació aplicada	1,5	Metodologia quantitativa i qualitativa aplicada a la practica d'infermeria	S. De Francisco M. Portella M. Romero	
Gestió o administració de Serveis d'Infermeria	1,5	Models de gestió sanitària.	Mercè Abades	
Educació sanitària.	1,5	Models d'educació sanitària.	S. De Francisco	

5. COMPETÈNCIES A DESENVOLUPAR

5.1. Competències específiques

- Analitzar i sintetitzar fenòmens complexos.
- Adquirir i utilitzar els instruments necessaris per a desenvolupar una actitud crítica i reflexiva.
- Adaptar-se de forma eficaç a noves situacions en el context canviant i dinàmic de la pràctica professional.
- Identificar el rol actual que exerceix la infermeria en l'atenció psiquiàtrica i salut mental, a fi de planificar, posar en pràctica i avaluar el component infermer.

5.2. Competències transversals

- Expressar-se de forma fluida, coherent i adequada a les normes establertes tant oral com escrita.
- Analitzar i sintetitzar fenòmens complexos.
- Adquirir i utilitzar els instruments necessaris per a desenvolupar una actitud crítica i reflexiva.

6. METODOLOGIES DOCENTS

Tipus d'activitat	Descripció
Activitats presencials	Exposició magistral a classe Treball en grup S'exposen casos clínics i es treballen en grup Les imatges juguen un paper important en l'aprenentatge
Activitats no presencials	Treball individual i consulta bibliogràfica

7. AVALUACIÓ

Procediment	Competències i criteris	Pes %
Presentació de treball original	Treball original	30%
Assistència mínima del 90%	És important per poder seguir la dinàmica del curs.	30%
Es tindrà en compte la participació a classe	Enriqueix la dinàmica del curs i l'aprenentatge individual.	40%

8. BIBLIOGRAFIA

BECH P, KASTRUP M, RAFAELSEN OJ. (1988). *Breve compendio de las escalas de evaluación para los estados de ansiedad, depresión, manía y esquizofrenia con los síndro-*

mes correspondientes en el DSM-III. Acta Psychiat. Sacnd. 326,73, Suppl. (ed. española: Espaxs, 1988).

BOLBES J. (1995). *Salud Mental: Enfermería Psiquiàtrica* Ed. Síntesis.

COOK JS, FONTAINE KL. *Enfermeria Psiquiàtrica*. Interamericana McGraw-Hill.

LARGER;F;;LÓPEZ;F: (2002). Manual de drogodependencias para profesionales de la salud. Barcelona: Libreria Universitaria, S: L. Ediciones.

MAHER B. (1974). *Introducción a la investigación en psicopatología*. Madrid. Taller de ediciones J.B.

MOPRRISON MICHELLE;RN;BSN;MHS;FNP. (2004). Fundamentos de enfermeria en Salud Mental. Edit. ELSEVIER. Madrid

OMS-SCAN. (1992). *Cuestionarios para la evaluación clínica en neuropsiquiatría*. Ginebra.

RIGOL A, GUALDE M. *Enfermería de salud mental y psiquiàtrica* Serie Manuales de Enfermería. Edit. Salvat.

STUART-STUDEEN. *Enfermería Psiquiàtrica*. Interamericana McGraw-Hill.

WETZLER S. (1991). *Medición de las enfermedades mentales: Evaluación psicométrica para los clínicos*. Barcelona. Ancora.

FITXA MÒDUL VI

1. IDENTIFICACIÓ

Nom del màster:	Infermeria Psiquiàtrica i Salut Mental	Any: 2021/2022
Nom del mòdul/assignatura VII:	<i>Pràcticum</i>	
Professor/a:	De Francisco, S	

2. DESCRIPCIÓ I JUSTIFICACIÓ

L'objectiu fonamental del pràcticum és l'aplicació pràctica dels coneixements, habilitats i actituds adquirits durant la formació teòrica.

El període pràctic permet a l'estudiant observar, valorar, planificar el pla de cures, i integrar-se en un equip de treball.

En cada unitat/servei hi ha una infermera de referència per estudiant que el guiarà durant el desenvolupament del seu període pràctic.

El total d'hores de pràcticum s'ha estimat en 260h.

L'horari en el període pràctic serà de mati o de tarda i l'hora segons la unitat de dilluns a divendres menys el dimecres que hi ha classe, s'intentarà adequar a la disponibilitat de l'alumna amb el màxim de continuïtat possible.

En les unitats i serveis s'estableixen uns objectius d'aprenentatge generals i d'altres específics en relació amb la patologia psiquiàtrica a la que representen.

Es faran les modificacions que siguin necessàries durant aquest període per tal que l'estudiant pugui assolir l'aprenentatge.

Característiques de l'entorn del pràcticum	
Sala de S. Jordi. (aguts)	Unitat d'hospitalització del servei de psiquiatria. Persona adulta amb patologia aguda psiquiàtrica
Urg. Psiquiàtriques	Estan apart de les Urgències Generals.
Sala Montserrat Montero	Unitat d'hospitalització del servei de psiquiatria. Persona adulta amb problemes d'addicció.
H.D. Polivalent (clínica del liti)	Hospital de Dia del servei de psiquiatria en el que es fa un seguiment dels tractaments amb antidepressius, eutimitzants i antipsicòtics.
H.D. TCA (Trastorn de la Conducta Alimentària)	Hospital de Dia del servei de psiquiatria. Persona adulta amb problemes d'alimentació.
Metadona/Lliure Drogués	Hospital de Dia de psiquiatria en el que s'administra i es fa el seguiment de persones que necessiten metadona o què estan abstinentes.
H.D. Tòxics	Hospital de Dia del servei de psiquiatria. Persona adulta amb problemes d'addicció.
Unitat de Recursos Comunitaris Pi i Molist	Unitat de Recursos Comunitaris del servei de psiquiatria. Persona adulta amb patologia crònica psiquiàtrica.

3. OBJECTIUS ESPECÍFICS

Conèixer l'estructura i característiques físiques i funcionals de les diferents unitats del servei de psiquiatria en un context d'atenció segura.

Proporcionar atenció d'infermeria valorant i prioritzant les necessitats del malalt psiquiàtric integrant els coneixements, habilitats i actituds adquirides durant la formació especialitzada.

Aplicar la terapèutica mèdica prescrita elaborant el pla de cures pertinent.

Conèixer i aplicar les tècniques d'exploració psiquiàtrica.

Aplicar els coneixements i habilitats en la comunicació i control emocional de la persona que pateix malaltia mental.

4. CONTINGUT

Mòdul/Assignatura VI	PRÀCTICUM			
	Crèdits ECTS	Descripció continguts	Professorat	Caràcter
Pràctiques Clíniques	12	Pràctiques en centres específics sanitaris i sociosanitaris.	S. De Francisco	Obl.

5. COMPETÈNCIES A DESENVOLUPAR

Les competències a desenvolupar en aquest mòdul són:

5.1 Competències específiques

- Identificar el rol actual que exerceix la infermeria en el programa de psiquiatria i salut mental, a fi de planificar, posar en pràctica i avaluar el component d'infermeria.
- Analitzar i sintetitzar fenòmens complexos.
- Adquirir i utilitzar els instruments necessaris per a desenvolupar una actitud crítica i reflexiva.
- Orientar al malalt cap el coneixement de si mateix, perquè contribueixi al seu creixement i maduració.
- Participar en el procés educatiu en matèria de salut mental amb el pacient, família, grup terapèutic i comunitat.
- Realitzar cures d'infermeria a persones amb problemes psiquiàtrics, tenint en compte patrons de conducta i diferències culturals.

5.2 Competències transversals

- Col·laborar i integrar-se en grups i equips de treball .
- Identificar, analitzar i prendre l'opció resolutiva més adient per a donar resposta als problemes de l'àmbit professional de forma eficaç i eficient.
- Expressar-se de forma fluida, coherent i adequada a les normes establertes tant oral com escrita.
- Analitzar i sintetitzar fenòmens complexos.
- Adquirir i utilitzar els instruments necessaris per a desenvolupar una actitud crítica i reflexiva.
- Desenvolupar estratègies d'aprenentatge autònom.
- Adaptar-se de forma eficaç a noves situacions en el context canviant i dinàmic de la pràctica professional.
- Identificar, analitzar i resoldre problemes ètics en situació complexa.

6. METODOLOGIES DOCENTS D' ENSENYAMENT- APRENTATGE

Tipus d'activitat	Descripció
Activitats presencials	Seminaris Treball en grup Tutories
Activitats no presencials	Treball individual

7. AVALUACIÓ

Procediment	Competències i criteris	Pes (%)
Valorar la responsabilitat en les practiques	Assistència, compliment horari, tolerància als suggeriments.	20%
Valorar estada de practiques	Capacitat per aplicar els coneixements a la pràctica, comunicació amb el malalt, interrelació amb l'equip, compromís ètic. Elaboració procés infermer.	80%

8. BIBLIOGRAFIA

BECH P, KASTRUP M, RAFAELSEN OJ. (1988). *Breve compendio de las escalas de evaluación para los estados de ansiedad, depresión, manía y esquizofrenia con los síndromes correspondientes en el DSM-III*. Acta Psychiat. Sacnd. 326,73, Suppl. (ed. española: Espaxs, 1988).

BOLBES J. (1995). *Salud Mental: Enfermería Psiquiátrica* Ed. Síntesis.

COOK JS, FONTAINE KL. *Enfermería Psiquiátrica*. Interamericana McGraw-Hill.
LARGER;F;LÓPEZ;F: (2002). *Manual de drogodependències para professionals de la salud*. Barcelona: Libreria Universitaria, S: L. Ediciones.

MAHER B. (1974). *Introducción a la investigación en psicopatología*. Madrid. Taller de ediciones J.B.

MOPRRISON MICHELLE;RN;BSN;MHS;FNP. (2004). *Fundamentos de enfermería en Salud Mental*. Edit. ELSEVIER. Madrid

OMS-SCAN. (1992). *Cuestionarios para la evaluación clínica en neuropsiquiatría*. Ginebra.

RIGOL A, GUALDE M. *Enfermería de salud mental y psiquiátrica* Serie Manuales de Enfermería. Edit. Salvat.

STUART-STUDEEN. *Enfermería Psiquiátrica*. Interamericana McGraw-Hill.

WETZLER S. (1991). *Medición de las enfermedades mentales: Evaluación psicométrica para los clínicos*. Barcelona. Ancora.

<u>FITXA MÒDUL VII</u>
----

1. IDENTIFICACIÓ

Nom del màster:	Infermeria Psiquiàtrica i salut mental	Any: 2021/2022
Nom del mòdul/assignatura VI:	<i>Treball fi de màster</i>	
Professorat:	De Francisco, S., Portella, M.	

2. DESCRIPCIÓ I JUSTIFICACIÓ

Realització d'un treball individual o en grup tenint en conte tots els coneixements que s'ha impartit en relació a la metodologia d'investigació i amb els mòduls/assignatures del màster, amb la finalitat de demostrar l'assoliment i la integració dels coneixements adquirits durant el màster.

3. OBJECTIUS ESPECÍFICS

Realitzar un treball d'investigació o educatiu referent al camp de la Infermeria Psiquiàtrica i Salut Mental.

Demostrar la capacitat per comunicar i exposar el treball en públic.

4. CONTINGUTS

Mòdul/Assignatura VII	TREBALL FI DE MÀSTER			
	Crèdits ECTS	Descripció continguts	Professorat	Caràcter
Investigació científica	4 6	Disseny d'una investigació Organització i realització de treballs. Principals aspectes ètics de la investigació Recerca qualitativa quantitativa Marc de referència per al disseny, planificació i proposta de recerca/treball fi de màster Presentació de resultats: articles, pòsters, presentació oral.	V. Pérez S. De Francisco	Obl.

5. COMPETÈNCIES A DESENVOLUPAR

5.1 Competències específiques

- Analitzar i sintetitzar fenòmens complexos
- Adquirir i utilitzar els instruments necessaris per a desenvolupar una actitud crítica i reflexiva.
- Desenvolupar estratègies d'aprenentatge autònom
- Participar en el procés educatiu en matèria de salut mental amb el pacient, família, grup terapèutic i comunitat.

5.2 Competències transversals

- Expressar-se de forma fluida, coherent i adequada a les normes establertes tant oral com escrita
- Analitzar i sintetitzar fenòmens complexos.
- Adquirir i utilitzar els instruments necessaris per a desenvolupar una actitud crítica i reflexiva.

6. METODOLOGIES DOCENTS

Tipus d'activitat	Descripció
Activitats docents	Seminaris Treball en grup Tutories Anàlisi bibliogràfica
Activitats no docents	Treball individual i consulta bibliogràfica

7. AVALUACIÓ

Procediment	Competències i criteris	Pes%
Presentació d'un treball fi de màster. L'avaluació del treball la durà a terme el director del treball.	Originalitat, rigor metodològic, estructura i expressió, presentació oral i escrita, adequació e impacte del tema.	70%
Assistència mínima del 90%	Seguiment i consulta del procés d'elaboració i aprenentatge.	30%

Els criteris per la presentació de treball són els següents:

Presentació del treball seguint les normatives generals per a l'elaboració de treballs acadèmics establert per l'EUI.

L'exposició oral te que seguir uns criteris comuns:

Es pot fer servir:

- PowerPoint
- Altre tipus de material audiovisual.

Si s'opta per un altre tipus de material de suport ha de consultar-ho prèviament amb la professora.

La exposició és farà amb la participació a l'aula de la resta de companys i serà oberta als professors del curs.

Disposarà per l'exposició d'un màxim de 30 minuts per posar en comú amb la resta del curs el tema abordat.

L'estudiant haurà de presentar el treball 3 setmanes abans se l'acabament del curs. S'ha de presentar en format paper i a la setmana abans de la presentació oral, cal enviar a la responsable del màster el format power point per correu electrònic.

8. BIBLIOGRAFIA

BECH P, KASTRUP M, RAFAELSEN OJ. (1988). *Breve compendio de las escalas de evaluación para los estados de ansiedad, depresión, manía y esquizofrenia con los síndromes correspondientes en el DSM-III*. Acta Psychiat. Sacnd. 326,73, Suppl. (ed. española: Espaxs, 1988).

BOLBES J. (1995). *Salud Mental: Enfermería Psiquiátrica* Ed. Síntesis.

COOK JS, FONTAINE KL. *Enfermería Psiquiátrica*. Interamericana McGraw-Hill.

LARGER;F;LÓPEZ;F: (2002). *Manual de drogodependencias para profesionales de la salud*. Barcelona: Librería Universitaria, S: L. Ediciones.

MAHER B. (1974). *Introducción a la investigación en psicopatología*. Madrid. Taller de ediciones J.B.

MOPRRISON MICHELLE;RN;BSN;MHS;FNP. (2004). *Fundamentos de enfermería en Salud Mental*. Edit. ELSEVIER. Madrid

OMS-SCAN. (1992). *Cuestionarios para la evaluación clínica en neuropsiquiatría*. Ginebra.

RIGOL A, GUALDE M. *Enfermería de salud mental y psiquiátrica*. Serie Manuales de Enfermería. Edit. Salvat.

STUART-STUDEEN. *Enfermería Psiquiátrica*. Interamericana McGraw-Hill.

WETZLER S. (1991). *Medición de las enfermedades mentales: Evaluación psicométrica para los clínicos*. Barcelona. Ancora.